

Opinions of School Administrators and Teachers on the Problems They Experience with Migrant and Foreign Students¹

Gülay YENER²

Aysun DOĞUTAŞ³

To cite this article:

Yener, G. & Doğutaş, A. (2023). Opinions of School Administrators and Teachers on the Problems They Experience with Migrant and Foreign Students [Okul Yönetici ve Öğretmenlerinin Göçmen ve Yabancı Uyruklu Öğrencilerle Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri], *Electronic Journal of Education Sciences [Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi]*, 13(25), 54-80. DOI: 10.55605/ejedus.1308735

Research article

Received: 2023-06-01

Accepted: 2023-08-20

Abstract

The aim of this study is to reveal the problems experienced by immigrant and foreign students studying in high school institutions and the solution proposals for these problems, in line with the opinions of administrators and teachers. The study group the research consists of 10 school administrators and 25 teachers working in four different high schools with foreign students affiliated with the Ministry of National Education in the province of Antalya. The data in this study, which was designed as a case study from qualitative research methods as a research method, were collected through a semi-structured interview form with administrators and teachers. The data of the research were analyzed using the content analysis technique. As a result of the data obtained in the research, two themes were obtained: the problems encountered by immigrant and foreign students and the solution proposals for these problems. According to the research findings, the most important point that all participants participating in the research agree on is that there is a problem of understanding, explaining, communicating, and adapting to the language problem. One year of language preparatory classes is compulsory. It is to increase the level of readiness of the teachers who will enter these classes by receiving training in this field and participating in in-service studies and seminars. In this process, activities that enable these students to establish a better relationship with local students should be increased and activity groups should be formed without discriminating against students. Seminars, activities, and special guidance services should be created to strengthen their psycho-social situation with the help of mentor teachers. An example at this level is that they are subject to compulsory language and integration training in accordance with the European standard. It is in the direction of opening language courses in schools and having language preparatory classes for one year.

Key Words: Immigrant, foreign national, administrator, teacher, student.

¹ "Opinions of School Administrators and Teachers on the Problems They Experience with Migrant and Foreign Students" was produced by Project of A non-thesis master's program. Pamukkale University Education Sciences Institute (2022-2023).

² Konyaaltı Anatolian High School, Literature teacher, yenergulay@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3812-4300>

³ Associate Professor, Pamukkale University, Educational Sciences Department, adogutas@pau.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-2928-5156>.

Okul Yönetici ve Öğretmenlerinin Göçmen ve Yabancı Uyrıklı Öğrencilerle Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri

Gülay YENER⁴

Aysun DOĐUTAŞ⁵

Atıf:

Yener, G. & Doğutaş, A. (2023). Opinions of School Administrators and Teachers on the Problems They Experience with Migrant and Foreign Students [Okul Yönetici ve Öğretmenlerinin Göçmen ve Yabancı Uyrıklı Öğrencilerle Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri], *Electronic Journal of Education Sciences* [Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi], 13(25), 54-80. DOI: 10.55605/ejedus.1308735

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 2023-06-01

Kabul Tarihi: 2023-08-20

Öz

Bu çalışmanın amacı, lise kurumlarında öğrenim görmekte olan göçmen ve yabancı uyrıklı öğrenciler ile ilgili yaşanan problemleri ve bu problemlere yönelik çözüm önerilerini, yönetici ve öğretmen görüşleri doğrultusunda ortaya koymaktır. Araştırmanın çalışma grubunu Antalya ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı yabancı uyrıklı öğrencileri bulunan dört farklı lisede görev yapan, 10 okul yöneticisi ve 25 öğretmenden oluşturmaktadır. Araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Bu çalışmadaki veriler, yönetici ve öğretmenlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşme formu yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın verileri, içerik analizi tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma da elde edilen verilerin sonucu nda göçmen ve yabancı uyrıklı öğrenciler ile ilgili karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri olmak üzere iki tema elde edilmiştir. Araştırma bulgularına göre araştırmaya katılan bütün katılımcıların birleştiği en önemli nokta , dil probleminin olması ile alakalı anlama, anlatma, iletişim kurma ve uyum sorununun olduğu yönündedir. Geliştirilen en önemli çözüm önerisinin ise okul örgütüne katılan bu bireylerin, tüm okullarda Türkçe öğretim sınıflarının hazırlanması ve en az bir yıl dil hazırlık sınıflarının zorunlu olması yönündedir. Bu sınıflara girecek öğretmenlerin de bu alanda eğitim alıp, hizmet içi çalışmalara ve seminerlere katılarak hazır bulunuşluk düzeylerinin artırılmasıdır. Bu süreçte, bu öğrencilerin yerli öğrencilerle daha iyi ilişki kurabilecekleri etkinlikler çoğaltılmalı ve öğrencileri ayırtmadan etkinlik grupları oluşturulmalıdır. Rehber öğretmenlerin yardımı ile psiko -sosyal durumlarını güçlendirecek seminerler, faaliyetler, özel rehberlik servisler oluşturulmalıdır. Bu düzeyde bir örnek olan Avrupa standardına uygun zorunlu dil ve uyum eğitimlerine tabii tutulmalarıdır. Okullarda dil kurslarının açılması ve bir yıl dil hazırlık sınıflarının olması yönünde olduğudur.

Anahtar Sözcükler: Göçmen, yabancı uyrıklı, yönetici, öğretmen, öğrenci.

⁴Konyaaltı Anadolu Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni, yenergulay@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3812-4300>

⁵ Doç. Dr./ Pamukkale Üniversitesi, adogutas@pau.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-2928-5156>.

Giriş

Okullarda eğitim-öğretim faaliyetlerinin düzenli ve sorunsuz yürütülmesinde öğretmen ve yöneticilerin oldukça fazla sorumlulukları bulunmaktadır. Yaş, cinsiyet, dil, kültür farklılığı, sosyo-ekonomik durum gibi farklı özellikleri bulunan öğrencilerin bir arada bulunmasından kaynaklı, öğretmen ve yöneticiler bazı sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Karşılaşılan sorunlardan biri de ülkeye yapılan göçten kaynaklanan sorunlardır. İnsanlar çeşitli ihtiyaçları ve farklı nedenleri doğrultusunda göç hareketini gerçekleştirir. Türkiye'ye yapılan göçler çeşitlilik göstermektedir. "Bu yer değiştirmede "İlk zamanlarda göç olayları daha ziyade coğrafi, açlık, savaş, kıtlık ve iklim koşulları gibi nedenlerden kaynaklanırken günümüzde bu nedenler yerini kültürel, siyasi, iktisadi, dini, eğitim, sanayileşme, gereksinim vb. nedenlere bırakmıştır." (Akıncı, Nergis ve Gedik,2015:61,-62).Türkiye coğrafi konumu ve iklim yapısı ile göç alan bir ülkedir. Komşu ülkelerde yaşanan savaş sebebiyle ülkeye göç artmaktadır. Çeşitli göç türleri nedeniyle göç eden kişiler de farklı adlandırılmaktadır.

Özellikle isteğe bağlı göçler ve zorunlu göçler dikkat çeker. Göç eden kişilerin hangi statüde yer aldıkları araştırıldığında, herhangi bir baskı ya da zorlamaya maruz kalmadan kendi isteğiyle göç eden kişilere göçmen, ülkesinde ortaya çıkan karışıklıktan dolayı vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yararlanamayan ve söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen, ülkesine dönmek istemeyen veya dönmeyen kişilere mülteci, ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişilere ise sığınmacı denilmektedir. Geçici koruma belgesini alan kişiler ise yabancı olarak adlandırılmaktadır (Borlat, 2019). Göç eden bireylerin farklı dil ve kültüre sahip olmalarından dolayı göç ettikleri ülkeye uyum sağlamakta problem yaşadıkları görülmektedir. Dil probleminin yanı sıra mülteci öğrencilerin eğitim sürecinde yaşanan diğer bir önemli güçlük kültürel farklılıklardır (Şimşir ve Dilmaç, 2018).

"Göçmenlerin kültürleşme stresinin artmaması, psikolojik ve sosyo-kültürel uyum sağlaması ve toplumsal huzurun güvence altına alınması açısından ev sahibi kültürün; göçmenlerin kültürel değerlerini anlayabilmesi ve empati yapabilmesi, iletişime açık ve hoşgörülü olması gerekmektedir." (Karataş,K,Baloğlu,M.,2018,979) Angay'a (2012) göre, okul örgütüne katılan bu çocukların eğitim dilini bilmemesi, duygu ve düşüncelerini ifade edememesine neden olurken aynı zamanda da bu çocuklarda birtakım psikolojik baskı oluşturduğu yönündedir .Bireydeki psikolojik baskı şiddete, çatışmaya ve kendisini farklı yollarla ifade edebilecek birçok olumsuz yollara yönelmesine sebep olmaktadır. "Birçok araştırmada kültürel uyum sağlama sürecine dil yeterliliği arttıkça, göçmen bireylerin kültürleşme stres düzeylerinin düştüğünü aktarmaktadır.

Bu açıdan, dil bariyerlerinin aşılması ve entegrasyonun olabilmesi için eğitim paydaşlarının" (Karataş,K,Baloğlu,M,2018,984) bu bireylere yönelik Türkçe eğitim konusunda desteğin verilmesi önemli görülür .Bu durum,bireylerin bir arada yaşaması, gereksinimlerini karşılayabilmeleri bakımından birçok yarar sağlamaktadır. Bu bağlamda bir arada yaşayan bireylerin kendine özgü yetenekleri, özellikleri mevcuttur. Toplum içerisinde yaşam süren bireylerin kendilerine özgü duygu, düşünce ve eylemleri farklılıklar oluşturmaktadır. Okullar, toplum içinde bir arada yaşam süren bireylerin aidiyet duygusuyla, toplumsallaşmaları, kaynaşmaları sürecinde önemli örgütler olarak dikkat çekmektedir. Göçmenler için eğitimin önemi, eğitimin göçmenlerin yerleştiği ülkeye uyumunu kolaylaştırmasıdır (Bosch-Supan, 1987). Eğitimin bir diğer önemi ise ırk ayrımcılığının ve göçmenlere yönelik önyargının eğitim yoluyla en aza indirilmesidir (Baker, 2011) Temelde,

yönetici ve öğretmenler, göçmen öğrenciler için uygun sınıflar oluşturmayarak sınıf denkliğinin yapılmadığını, bu öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine uygun sınıflarda eğitim görmediklerinden kaynaklanan akademik başarısızlıklarını , yerli öğrencilerle yaşadıkları dil ,iletişim ve uyum sorunu, göçmen ailelerin çocukların eğitime gerekli önemi vermedikleri ve iletişimde kültürel farklılığın ve dil sorunun önemli düzeyde yaşandığı ifade edilmektedir.

Göç ve eğitim birbirine bağlı olan olgulardır. Eğitimle bireye verilecek beceriler, bireyin yeni ülkesindeki yaşamında önemli olduğu görülür. Göçmenlik, bireyin aile özellikleri ve sosyo-ekonomik durumu yabancı uyruklu öğrencilerin eğitime yansıdığını gösterir. Göçmen durumuyla ilgili yaşanan sorunların çözümü için ise ev sahibi olan ülkelerdeki eğitimin sosyal ve siyasi alanda öncelikli konular olarak yerini almış, göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerin nasıl ve ne şekilde eğitim göreceği, öğretmenlerinin nitelikleri, eğitimcilerin işlevi gibi pek çok konu tartışılır olmuştur. Göçmenin yerleştiiği ülkedeki yaşam standardı ve onun eğitimden beklentisi belirlenir. Ayrıca eğitim, göçmenin yerleştiiği ülkeye daha kısa sürede uyum sürecini hızlandırmaktadır. Bununla birlikte ev sahibi olan ülke de göçmenlerin hem sosyal hem de ekonomik açıdan etkilendiği görülmektedir. Bu bireylerin eğitime yönelik öğretmenlerin hizmet içi eğitim alması, öğrencilerin okula başlamadan önce dil ve uyum bakımından bir hazırlık eğitiminden geçmelerinin sağlanması, bu bağlamda Türkçeyi okula başlamadan önce öğrenmeleri gerektiğini gösterir. Ayrıca, göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerin ailelerinin dil ve uyum eğitimi almalarının sağlanmasının önemi ve yabancı uyruklu öğrencilerin okul örgütüne uyumunda eğitimcilerin rolleri güçlendirildiğinde okulların amaçlarına ulaşmasına katkı sağlanabileceği düşüncesi ağırlık kazanmaktadır. Bu bağlamda göçmen ve yabancı uyruklu bireylerin gerek okul örgütüne uyumunda gerekse eğitimcilerin yaklaşımı arasında bir ilişki kurulabileceği düşüncesi ağırlık kazanır. Bu ilişkinin boyutu ise bu araştırma tarafından ortaya çıkarma hedefindedir.

Literatür Taraması

Göç

İnsanlık tarihiyle özdeş olan göç olgusu, demografik, ekonomik, siyasi, psikolojik, antropolojik ve sosyolojik içeriklere sahip olması nedeniyle, çok yönlüdür (Yalçın ,2004, s.3). Bu hareket, bir mekândan, toplumsal veya siyasal bir birimden, bir diğerine gerçekleşen aktarım, ya da yaşanan yerin, daimi veya yarı-daimi olarak genellikle bir çeşit idari sınırın dışına doğru değiştirilmesidir (Faist, 2003, s.42). İnsanları göçe sürükleyen farklı sebepler vardır. Bunların başında sosyal psikolojik nedenler, macera arayışı, evlilikler, dinsel ve siyasi, sosyal baskılar yer alır. “Mülteci ve sığınmacı dışında ülkesine geri gönderilme tehlikesine karşı korumaya ihtiyaç duyan kişiler uluslararası korumaya ihtiyaç duyan kişiler olarak ifade edilebilir” (Amnesty International, 2009). Yabancı uyruklu kişiler, herhangi bir sebeple vatandaşı olduğu bir ülkeden bir başka ülkede yaşam sürdürmek isteyen kişiler ve göçmen, mülteci, sığınmacı ve uluslararası korumaya ihtiyaç duyan kişilerin hepsini kapsamaktadır. Siyasal baskılar arasında ise günümüzde yakın tarihte yaşanan, savaşlar, baskıcı yönetimler gibi nedenler sayılabilir. Ayrıca etnik ayrımcılıktan kaçma, daha iyi bir yaşam standardı arayışı, özgürlük arayışı gibi nedenler de göçün psikolojik nedenleri arasında olduğu dikkat çeker. Bireylerin gerçekleştirdikleri ticaret veya evlilik bağı kurmalarından dolayı göç ettikleri ülkelerde kültürel haklar sağlamaları, çocuklarını yerleştikleri ülkede yetiştirmeleri, uluslararası göçü tek bir noktadan kaynaklanan nüfus hareketi olmaktan ayırmaktadır.

Antalya’da Göç

Avrupalıların, Türkiye’nin özellikle tatil bölgelerine göç etme isteği, Türkiye’ye yapılan göçleri farklı bir boyuta taşımıştır. Bu göç hareketleri, zamanla yenisini katlayarak, yakın tarih içinde dikkat çeken boyutlara ulaşmıştır. Türkiye’ye göç eden Avrupalılar, sosyo-ekonomik kaynakları ve diğer kaynak alanları yönünden Türkiye’ye gelme amaçlarının neden olduğu değişiklikler açısından, Türkiye’ye gelen diğer göçmenlerden ayrıldığı karşımıza çıkar. Bu göçler, genellikle kültürel ve ekonomik etkilere neden olmaktadır. Göçle gelen bireylerin, nüfusun yapısını, kültürel ve sosyal alanlarını değişikliğe uğrattığı görülür. Ayrıca yerleşim yerlerinin genişlemesini hızlandırdıkları da dikkat çeker.

Antalya, sosyo-ekonomik gelişmişlik derecesi, nüfus artışı, ekonomik faaliyetler, bölgesel hizmetlerin yeterliliği, alt yapı ve ulaşım kolaylıkları açısından Akdeniz Bölgesi’nde ilk sırada, Türkiye’de ise 7.sırada yer almaktadır. Yalnızca bölgede değil, ülke genelinde, nüfus ve sosyo-ekonomik açıdan hızla gelişim göstermektedir. Özellikle turizmdeki gelişmeler, Antalya’nın, Türkiye’nin turizm merkezi olarak tanımlanmasını sağlamıştır. Antalya yalnız ülke genelinde değil, uluslararası platformda da tanınan bir şehir halini almıştır (ABB, 2012). 2010 yılının 11 aylık döneminde, 9,1 milyon yabancı ziyaretçi ağırlayan Antalya,2011'deki ilave taleple, 10,3 milyonu yakalamıştır. 2012'de ise talep 10,1 milyon seviyesinde gerçekleşmiştir.

“Türkiye’nin turizm merkezi Antalya’nın, 2012 yılı şehir merkezi ve köylerini de kapsayan toplam nüfusu 2.092.537’dir” (TÜİK, 2013). “Her dört dönemde yurtdışından alınan toplam net göç 28.036 olup, Antalya’nın dört dönemde yurt dışından almış olduğu göç yaklaşık bir Sinop, Gümüşhane, Tunceli, Artvin ve Ardahan illerinin her birinin şehir merkezi nüfusunun büyüklüğü kadardır. Bu da bize, Antalya’da çok yakın bir gelecekte yabancı uyruklu çocukların eğitiminin bir sorun olarak ortaya çıkacağını göstermektedir “(Antalya Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü 2010-2014 Stratejik Planı). Bu durum, Antalya’daki göçmenlerin eğitim faaliyetinde bulunan yabancı uyruklu öğrenci sayısını ve niteliğini de etkilemektedir.

Antalya’da Öğrenim Gören Göçmen ve Yabancı Uyruklu Öğrenciler

Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü’nden alınan istatistik bilgilere göre Antalya ili devlet (1009) ve özel okullarda (283) okuyan yabancı uyruklu öğrenci sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. 2011 Yılı Antalya İlinde Devlet Okullarda Okuyan Yabancı Uyruklu Öğrenci Sayısı

Resmi Okullar

Uyruk	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	GENEL TOPLAM
ABD	3	2	5
Afganistan	4	0	4
Ahıska Türkleri	11	8	19
Almanya	42	58	100
Avustralya	1	1	2
Avusturya	1	0	1
Azerbaycan	60	56	116

Belarus	4	3	7
Belçika	2	6	8
Beyaz Rusya	6	4	10
Bosna Hersek	2	0	2
Brezilya	1	0	1
Bulgaristan	6	6	12
Çek Cumhuriyeti	1	0	1
Çin	3	0	3
Danimarka	0	3	3
Estonya	1	0	1
Filipinliler	1	0	1
Finlandiya	1	0	1
Fransa	0	2	2
Gürcistan	15	13	28
Haymatlos(Vatansız)	1	0	1
Hollanda	10	11	21
Irak	4	0	4
İngiltere	10	7	17
İran	4	0	4
İsveç	4	0	4
İsviçre	2	2	4
K.K.T.C	9	13	22
Kanada	0	1	1
Kazakistan	110	108	218
Kırgızistan	27	31	58
Letonya	0	1	111
Litvanya	1	0	1
Macaristan	1	5	6
Makedonya	1	0	1
Mısır	1	0	1
Moğolistan	0	1	1
Moldovya	2	3	5
Moldova	22	18	40
Norveç	0	1	1
Özbekistan	34	29	63
Pakistan	0	1	1
Romanya	4	7	11
Rusya Federasyonu	65	72	137
Tataristan	2	0	2
Türkmenistan	3	6	9
Ukrayna	26	22	48
Genel Toplam	508	501	1009

Antalya’da resmi okullarda okuyan yabancı uyruklu öğrencilerin sayıları incelendiğinde Kazakistan uyruklu öğrencilerin sayısının (218) fazla olduğu görülür. Arkasından bu sayıyı Rusya Federasyonu uyruklu öğrenciler (137) takip etmektedir. Rusların Antalya’yı yaşam yeri olarak tercih etmeleri çeşitli nedenlere dayanmakla birlikte, en başta ücretlerin daha fazla, çalışma koşullarının daha iyi ve yaşamın daha ucuz olması gibi ekonomik nedenler öne çıkmaktadır. Bunların ardından sırasıyla, sosyal olanakların elverişliliği ile akraba ve arkadaşların varlığı, Türk vatandaşlarıyla evlilik gibi sosyal nedenler; Rusya’ya yakınlık, iklim ve çevrenin güzellikleri gibi coğrafi nedenler gelmektedir (Deniz ve Özgür, 2010).

Göçün Etkileri

Türkiye, geçmişten günümüze geçen zaman içinde göçlere yabancı bir ülke olamamasıyla birlikte 21. yüzyıl başından itibaren Doğu-Batı ve Güney-Kuzey yönünde farklı sebeplerle gerçekleşen göçlerin etkisinde kaldığı görülür. Avrupa’nın göçmen kabulünde sınırlandırma yapması, Türkiye’de yığılmalara sebep olarak, olumsuz gelişmelere yol açtığı görülür. Türkiye, yaşana olumsuz durumlara rağmen göçmenlere karşı imkanlarını seferber ederek, düzensiz göçmenlerin insani imkanlardan yararlanması için her türlü desteği sağlamıştır. “Hareket halindeki daha fazla insan düzensiz, yasadışı, kaçak” kavramlarıyla adlandırılmakta göç kavramı içinde istenmeyen insan olarak nitelenmektedir (Ulukan, 2013, s. 32).” “Daha iyi hayat umuduyla yapılan göçler yanında zulüm, baskı ve savaştan kaçmak amacıyla yapılan zorunlu göçler genel göç içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Bazı görüşler yaşanan süreci “göç çağı” olarak nitelendirmektedir” (Ünal, 2014, s. 66).” . Nitekim Uluslararası Göç Örgütü’nün açıkladığı (IOM,2019)“Göç olgusu, göç veren ülkeleri ilgilendirdiği kadar göç alan ve transit ülkeleri de ilgilendirmektedir. Uluslararası Göç Örgütü’nün açıkladığı 2020 yılı raporunda 272 milyon uluslararası göçmen vardır ve bu dünya nüfusunun % 3.5’idir. Dünyanın değişik bölgelerinde olan farklı refah seviyelerinin, medya ve teknolojik imkânların gelişmesiyle bilinir hale gelmesi(Çakır, 2013, s. 106)ve ulaşım imkânlarının artması göç arzusunun körükleyip, hızlandırmıştır. İnsanların insani boyutta yaşama arzusu göç eden bireyleri ait oldukları ülkeden farklı bir ülkeye yönlendirmiştir. Gelişmiş ülkelere yönelik göç hareketleri incelendiğinde ise göçün temel nedeni, gelişmiş ülkelerdeki işgücü ihtiyacının uluslararası göç ile karşılanmasıdır. Yaşlanan nüfus sorununun üstesinden gelmek için, birçok İktisadi İşbirliği ve Gelişme

Teşkilatı (OECD) ülkesi göçü, işçi ihtiyacını telafi etmek için potansiyel bir çözüm olarak görmektedir. (Boubtane, Coulibaly ve Rault, 2013, s. 268). Bu ülkeler yatırım yapmadan, yetişmiş ve ucuz işgücü sağlayarak önemli avantaj oluşturmaktadır (Yılmaz, 2014, s. 1694). Gerçekleşen göç beraberinde olumlu ve olumsuz etkiyi gözler önüne serer. Çünkü gelişmiş ülkeler aldıkları mültecileri ihtiyaçlarına göre belirlemekte, çaresizliği fırsata dönüştürmek suretiyle ekonomilerine ivme kazandırmayı amaçlamaktadır (Gün, 2006, s. 30) Göçün birey üzerindeki olumlu ve olumsuz etkisini görmek mümkündür. Yaşam standardını olumlu yönde iyileştirmeyi amaçlayan bireyler göç ettikleri yerlerde bir takım zorluklarla karşılaşmıştır. Sığınmacıların sayısının giderek artması, sivil toplum kuruluşlarının ihtiyaçları karşılamakta zaman zaman zorlanması ve bir kısım yasadışı işlere karışanların sığınmacı kaynaklı olması yabancılara yaklaşımı nispeten etkilemektedir. Örneğin sosyal dışlanma, ayrımcılık, yabancı düşmanlığı, ötekileştirme, kayıt dışı çalışma ve yoksullukla mücadele etmek durumunda kalmaktadırlar (Ünal, 2014, s. 68) Özellikle göçün çocuklar üzerinde etkisi, psikolojik ve sosyal yapılarını etkilemektedir.

Çocuklar ev sahibi olan ülkenin dilini ve kültürünü bilmedikleri için ortama uyum sürecinde önemli problemlerle karşılaşır. Kendini ifade edemeyen, problemini anlatamayan birey içine kapanık ya da şiddet eğilimi içine girer. Çocuklar savunmasız kaldığı için, kendilerini koruyamamalarından dolayı etkilenebilmektedirler. Bu sebeple, bu dönemde yaşadıkları sorunlar çocukların psikolojik, sosyal ve fiziksel yapılarını etkilemektedir. Bunun yanı sıra bu çocuklarda buldukları ortamdaki insanlara karşı, çevreye karşı korku ve güvensizlik duygusu gelişebilmektedir. Gözlemlenen olumsuz duyguların sonucu bazı çocuklarda farklı davranış biçimlerine yansır. Kimi çocukta bu duygular içselleştirilmiş ve bastırılmış olabileceği gibi kimilerinde ise bu duygular psikolojik çöküntü boyutunda çocuğun yaşamını etkileyebilir.

Göçün Okul Çağındaki Bireyler Üzerindeki Etkisi

Göç hareketi farklı nedenlere bağlı olarak, meydana gelen ve toplumları etkisi altına alan toplumsal değişim sürecidir. Her ne nedenle gerçekleşirse gerçekleşsin göçte en fazla etkilenenler çocuklardır. Özellikle çocuklar yetişkin bireylere göre daha savunmasız daha yardıma muhtaç olup, kendilerini koruma iç güdüsünde de daha yetersiz oldukları için etkilenebilme olasılıkları daha yüksektir. Bu bağlamda okul çağındaki bireyler farklı nedenlerle yerleştikleri ülkeye karşı güven problemi, aidiyet eksikliği, dil problemi ve uyum problemi gibi sorunları yaşayıp, eğitimcilere yansıtılan problemlerin kaynağını oluşturan ana temel olarak göze çarpar. “Bu nedenle bu dönemde yaşadıkları sorunlar çocukların psikolojik, sosyal, fiziksel vb. yapılarını etkilemekle birlikte kalıcı rahatsızlıklar bile meydana getirebilmektedir. Bunun yanı sıra bu çocuklarda yaşadıkları yerdeki insanlara, çevreye karşı güvensizlik duygusu da gelişebilir. Bu gelişen duygunun sonucu bazı çocuklarda bastırılmış olabileceği gibi bazılarında ise duygular travma boyutuna gelerek çocuğun yaşamını etkileyebilir” (Aydın, Şahin ve Akay, 2017).

Araştırmanın Amacı

Farklı sebeplerle yaşadığı ülkeyi terk edip başka bir ülkede yaşam sürdürmek isteyen bireyler zaman içinde bulunduğu ortamda farklı sorunlarla yüzleşir. Bu sorunların en önemlisi eğitimidir. Okul eğitim çağında eğitim alması gereken bireylerin buldukları okul örgütü içinde, müdür ve öğretmenlere yansıyan sorunları görülmektedir. Araştırmanın amacı, 2022-2023 eğitim –öğretim yılı 1. döneminde Antalya ilinin Konyaaltı ilçesinde bulunan lise eğitim kurumlarında görev yapan okul yöneticileri ve öğretmenlerinin okullarında bulunan göçmen ve yabancı uyruklu öğrenciler ile ilgili karşılaştıkları sorunların neler olduğunu, bu sorunların çözümü için neler yaptıklarını ve önerilerinin neler olduğunu ortaya konulmasıdır. Bu amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

- 1) Lise yöneticilerinin göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
- 2) Lise öğretmenlerinin göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
- 3) Lise öğretmenlerinin göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerle yaşadıkları sorunlara ilişkin çözüm önerileri nelerdir?
- 4) Lise yöneticilerinin göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerle yaşadıkları sorunlara ilişkin çözüm önerileri nelerdir?

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeline, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, verilerin toplanmasına, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, araştırma yöntemi olarak nitel yöntem kullanılmıştır. “Nitel araştırma yöntemi sınırlı sayıda kişinin katılımı ile gerçekleştirilen ve herhangi bir konunun ayrıntılı bir şekilde araştırılması ve konu hakkında bilgi edinilmesini sağlayan yöntemdir” (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bir başka ifadeyle, katılımcıların gözüyle araştırma incelenmiştir. Araştırmanın amacına uygun olarak da nitel yöntemlerden görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme formunu hazırlamak için öncelikli olarak konu ile ilgili literatür incelenmiş olup, görüşme formunun, kapsam ve geçerliğini belirlemek amacıyla alanında uzman akademisyenin görüşleri alındıktan sonra uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Araştırmanın yürütülmesinde ise nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır (Cerswell, 2013), durum çalışması herhangi bir olayı meydana getiren ayrıntılar tamamlandığı ve bu duruma bağlı temaların ortaya konulması, tanımlanan ayrıntılar ve temalar arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarıldığı nitel bir çalışma yaklaşımıdır.

Araştırma da durum çalışması deseni kullanılarak göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilere yönelik yönetici ve öğretmenlerin yaşadıkları sorunlara ilişkin çözüm önerilerini derinlemesine ortaya koymak amaçlanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın yapılacağı çalışma evreni Antalya ilindeki 2022-2023 eğitim ve öğretim yılı, yönetici ve öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise, Konyaaltı ilçesinde görev yapmakta olan Anadolu Lisesi ve Anadolu Lisesi ve Anadolu İmam Hatip Lisesi, öğretmenlerini ve okul yöneticilerini kapsamıştır. Araştırma evrenini temsil edecek öğretmenler arasından “rastgele örneklem” kullanılarak çalışma grubu oluşturulmuştur.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu ,2022-2023 eğitim -öğretim yılı 1. Döneminde Antalya İli Konyaaltı İlçesinde Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı yabancı uyruklu öğrencisi bulunan dört resmi Anadolu Lisesi, Anadolu İmama Hatip Lisesinde görev yapan, 10 okul yöneticisi ve 25 öğretmen oluşturmaktadır.

“Çalışmanın grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. “Amaçlı örnekleme yöntemi nitel araştırma geleneğine uygun olan ve yaygın bir şekilde kullanılan örnekleme çeşididir” (Pattön, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2013).”Amaçlı örnekleme çeşitlerinden olan ölçüt örnekleme de önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan kişilerin çalışmaya dâhil edilmesidir” (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada öğretmenler için koyulan ölçüt; yönetici ve diğer branş öğretmenlerden olması ve yabancı uyruklu öğrencilerin bulunduğu sınıflarda derse girmesidir. Bu öğrenciler tek bir sınıfta değil, farklı sınıflara dağılmış şekilde eğitim görmektedirler. Araştırmaya katılan yönetici ve branş öğretmenler de bu öğrencilerin dersine giren ve bu öğrencileri yakından takip eden öğretmenlerdir. Kodlama esnasında etik ilkeler gereği öğretmenlerin isimleri verilmemiş; yöneticiler, “(Y1), (Y2), (Y3)...”, öğretmenler “(Ö1), (Ö2), (Ö3)”,....şeklinde ve kodlanmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 3.1.’de yer almaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcıların Özellikleri	Branş	Yaş
Y1	Tarih	48
Y2	Coğrafya	44
Y3	İngilizce	38
Y4	Matematik	34
Y5	Kimya	40
Y6	Kimya	58
Y7	Bilgisayar	43
Y8	Müzik	38
Y9	İngilizce	38
Y10	İngilizce	51
Ö1	Tarih	45
Ö2	Coğrafya	43
Ö3	Almanca	52
Ö4	Matematik	42
Ö5	Müzik	31
Ö6	Almanca	44
Ö7	Beden Eğitimi	59
Ö8	Tarih	46
Ö9	Coğrafya	45
Ö10	Kimya	55
Ö11	Matematik	47
Ö12	Din Kültürü ve Ahlak Bilg.	41
Ö13	Coğrafya	49
Ö14	Rehber	47
Ö15	Din Kültürü ve Ahlak Bilg.	28
Ö16	Türk Dili ve Edebiyatı	43
Ö17	Coğrafya	50
Ö18	İngilizce	46
Ö19	Almanca	31
Ö20	Türk Dili ve Edebiyatı	47
Ö21	Matematik	58
Ö22	Türk Dili ve Edebiyatı	63
Ö23	Bilgisayar Bilişim	40
Ö24	Kimya	43
Ö25	Türk Dili ve Edebiyatı	45

Tablo 2’de görüldüğü gibi, katılımcı okul yöneticilerinden 38 ile 58 yaş arası değişmektedir. Bunlar, biri tarih, biri coğrafya, üçü İngilizce, biri matematik, ikisi kimya, biri bilgisayar ve biri müzik olmak üzere benzer ve farklı branşlara sahiptir. Katılımcı öğretmenler 28 ile 63 yaş arası değişmektedir. Bu öğretmenler, iki tarih, dört coğrafya, üç Almanca, üç Matematik, bir müzik, bir bilgisayar, bir beden eğitimi, iki kimya, iki din kültürü, bir rehber, dört Türk Dili ve Edebiyatı ve bir İngilizce olmak üzere aynı ve farklı branşlara sahiptir. Mesleki kıdemlerini yöneticiler ortalama 20-30, öğretmenler ise ortalama 13-25 yıllık mesleki kıdeme sahip olduklarını belirtmişlerdir. Maksimum farklılık örnekleme yoluyla belirlenen katılımcıların seçiminde 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Antalya ilinde yer alan göçmen ve

yabancı uyruklu öğrencilerin buldukları semtlerdeki okullarda görev yapan, sınıf düzeyleri ve kıdemleri ve cinsiyetler farklı olan öğretmen ve yöneticilerin olması dikkate alınmıştır. Araştırma kapsamında verilerin toplandığı, dört okul içinde bir okulun sınavla girilen bir Anadolu lisesi olduğu ve bir kazak öğrencinin olduğu, Türkçe dili konuşmada, anlamada ve okul ortamı uyumunda hiçbir problem yaşamadığı saptanmıştır. Diğer okullarda yabancı uyruklu ve göçmen öğrencilerin yoğun olduğu ve her milletten öğrencinin eğitim aldığı görülmektedir. Bu kapsamda yer alan diğer üç okulda Suriyeli, İranlı, Rus, Ukraynalı, Afgan, kuzey Iraklı, Kazak, Özbek vs. her milletten öğrenci olduğu saptanmıştır. Araştırmaya dahil olunan okullarda; 1.okuldan 104, 2.okuldan 111, 3.okuldan 1, 4. okuldan ise 70, toplamda 285 olmak üzere yabancı uyruklu ve göçmen öğrenci öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, nitel veri toplama araçlarından biri olan görüşme yöntemi (Karataş, 2015) kullanılmıştır. Görüşme, katılımcıların duygu, deneyim ve tutumlarını ortaya koymayı amaçlayan ve bunları onların düşüncelerini saptayarak gerçekleştiren bir veri toplama tekniğidir (Ekiz, 2009). Görüşmeler için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu form araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Görüşme formunu hazırlamak için öncelikle konu ile ilgili literatür incelenerek, bir uzman ve araştırmacı çalışarak görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşme formu öğretmen ve okul yöneticilerine uygulanmak amacıyla hazırlanmış ve çözüm önerilerini dikkate alarak değerlendirme ile oluşturulmuştur. Görüşme formunun, kapsam ve geçerliğini belirlemek amacıyla alanında uzman akademisyenin görüşleri alındıktan sonra uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Verilerin Toplanması

Antalya ili Konyaaltı Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmi okullarda görev yapan yönetici ve öğretmenlere, sınıflarda bulunan göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerle yaşadıkları sorunlar üzerine görüşme formu uygulanarak veriler toplanmıştır. Soru cevap aracılığı ile uygulanarak veriler toplanmıştır. MEB den izin alındı müdürlerden değil. MEB'den izin alındı ve okullara gidildi. MEB izni ile okul müdürü ile görüşülerek çalışma hakkında bilgilendirme yapılmıştır.

Gerekli görüşmeler yapıp, izin alındıktan sonra, okul müdürlerinin belirlediği günler dahilinde okula gidilerek ders programından öğretmenlerin boş ders saatleri tespit edilmiştir. Boş dersleri belirlenen öğretmenlerle belirlenen saatlerde, öğretmenler odasında görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sessiz ve sakin bir ortamda gerçekleşmiştir. Katılım sağlayan eğitimciler hiçbir baskı altında tutulmamış; gönüllülük ilkesine riayet edilmiştir. Görüşmeler sırasında eğitimcilerden izin alınarak ses kayıt cihazı kullanılacağı belirtilmiştir. Ses kayıt cihazına paralel olarak görüşmeler sırasında önemli görülen kısımlar not edilme gayreti sağlanmıştır. Verilerin toplanması planlanan süre doğrultusunda 03.11.2022 tarihinde gerçekleşmiştir.30.12.2022 tarihinde sona ermiştir. Görüşme sırasında ses kaydına izin vermeyen yönetici ve öğretmenlerin görüşmeleri, notlar tutularak görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların, görüşme esnasında gizlilik ilkesi doğrultusunda belirttikleri görüşlerini yazıya aktarırken isim belirtilmeyeceği, isim yerine bazı kodlar verilerek yazıya aktarılacağı belirtilmiştir. Örneğin Y1: Görüşü alınan 1. Yöneticiyi, Ö1: Görüşü alınan 1. Öğretmeni ifade edileceği katılımcılara önceden belirtilmiştir.

Verilerin Analizi

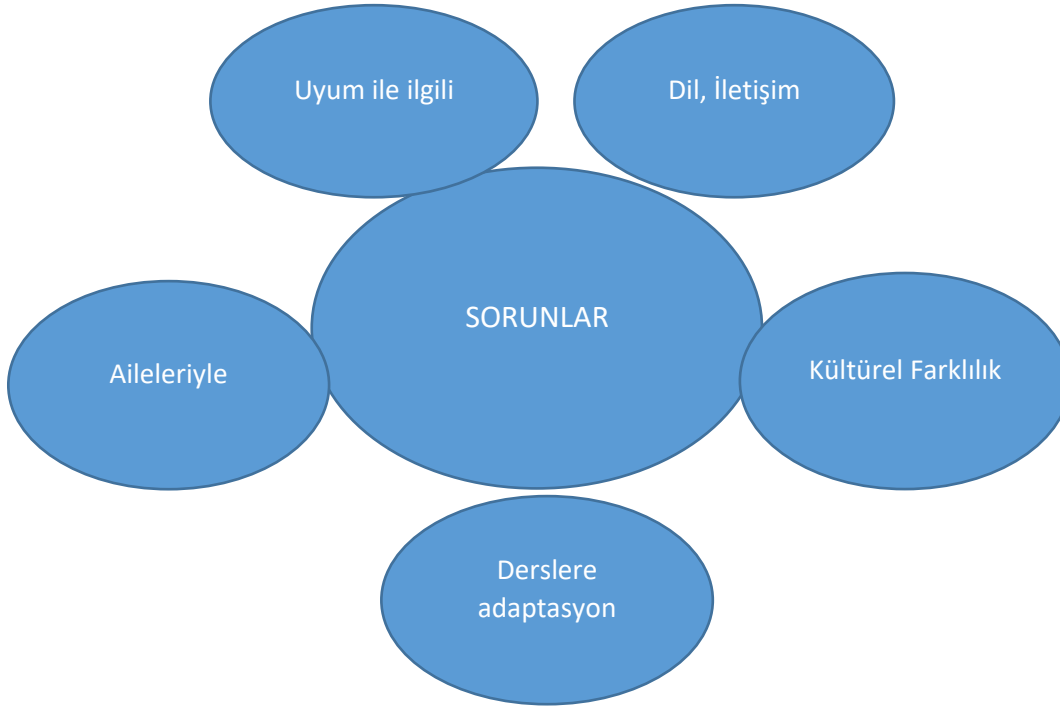
Yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. İçerik analizinde yapılan temel işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlanmıştır. Ayrıca içerik analizinde fikir, konu ve kavramları belirtmek üzere alıntılara da yer verilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 39). Görüşmelerden elde edilen ses kayıtları ve notlar dinlendikten ve değerlendirdikten sonra yazıya aktarılmış ve görüşler benzer konu başlıkları altında gruplandırılarak sonrasında görüşler kodlanarak analiz işlemi sonucunda belirli kategoriler altına yerleştirilmiştir. Katılımcıların görüşme formu aracılığıyla belirttikleri görüşleri, içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmacı tarafından görüşme sırasında alınan ses kayıtları ve görüşme notları bilgisayar ortamına aktararak yazılı hale getirilip, titizlikle kodlanmıştır. Bu kodlar ortak özelliklerine göre belirli sınıflara ayrıştırılarak temalar oluşturulmuştur. Kodların ve oluşturulan temaların uygunluğu titizlikle düzenlenmiş ve tanımlanmıştır. Ardından oluşturulan temalara göre yorumlama işlemi gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırma sonuçlarından elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Okullarında ya da sınıflarında bulunan yabancı uyruklu ve göçmen öğrenciler ile yaşadıkları sorunları ifade etmeye yönelik yöneticilerle ve öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin analizi sonucunda, yabancı uyruklu ve göçmen öğrenciler ile ilgili karşılaşılan sorunlar ve karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik önerileri olmak üzere iki tema elde edilmiştir. Her bir temanın da alt temaları ve bu temalara ilişkin bulguları doğrudan alıntılar yapılarak yer verilmiştir. Okul yönetici ve öğretmenlerinin göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerle yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşlerini incelemek amacı ile yapılan bu çalışma sonucunda 6 soru ve 6 çözüm önerisi ana başlıkları oluşturulmuştur.

Yabancı Uyruklu ve Göçmen Öğrenciler İle İlgili Karşılaşılan Sorunlar

Yönetici ve öğretmenlerin yabancı uyruklu ve göçmen öğrenciler ile yaşadıkları problemlerin neler olduğu ve neden kaynaklandığını tespit etmeye yönelik sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların bu sorulara yönelik verdikleri cevaplardan elde edilen verilerin titizlikle içerik analizi sonucunda ortaya çıkan temalara ise Şekil 4.1.' de yer verilmiştir.

Şekil 1. Yabancı uyruklu ve göçmen öğrenciler ile ilgili karşılaşılan sorunlar

Şekil 1’de de görüldüğü üzere, yöneticiler ve öğretmenlerin yabancı uyruklu ve göçmen öğrenciler ile ilgili yaşadıkları sorunları, yabancı uyruklu öğrenciler ile ilgili karşılaşılan sorunlar teması başlığı altında; öğrencilerle yaşanan dil iletişim sorunu, aileleriyle yaşanan sorun, uyum sorunu, derslere adaptasyon ve kültür farklılığı ile ilgili yaşanan sorunları ve davranışları olmak üzere beş alt tema altında yer verilmiştir.

Öğrencilerle Yaşanan Dil ve İletişim Sorunu

Eğitimciler, göçmen ve yabancı uyruklu öğrenciler ile ilk olarak karşılaştıkları problemin en temelinde dil ve iletişim kaynaklı problemin olduğunu ifade etmişlerdir. Katılım sağlayan eğitimciler, göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerin çoğunun Türkçe’yi bilmemekten kaynaklı, iletişim kurmakta, anlamakta ve onlarla konuşmakta güçlük çektikleri belirtilmiştir. Araştırmaya katılan tablo 3.1. ‘de yirmi beş öğretmen ve on yöneticinin hepsi en temel problemin dil ve iletişim sorunu olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Görüşlerin bazıları: Eğitimciler ,dil bilmeyen çocukların anlamadığını belirtmişlerdir: *Genelde Çocuklar derslerde dil bilmeyenler başarılı olamıyor ,boş boş bakıyorlar.(Y1), Dil sorunu iletişim kurmaya engel, dersi anlamıyor dili doğru düzgün bilmediği için.(Y3),Çoğu oranın altında belki yüzde beş oranında bile bilmiyor Türkçe’yi .Adını sorduğumuzda zor anlıyor.(Y4),* Katılımcılar, dil sorunundan dolayı sınıfa entegre olamadıklarını belirtmişlerdir: *Dersin takibinde problem oluyor, dolayısıyla anlayamadıkları dersin notlarından da düşük alıyorlar. Bu da çocukların sınıfa entegre olmasını zorlaştırıyor. (Y5)* Katılımcılar iletişim kurmak için tercümana ve internetin dil içi çevirisine gerek duyduklarını belirtmişlerdir: *Mevlana; "Ne olursan ol, gel" demiş. Elbette bizde ötekileştirmeden ve ayırmadan, insani boyutta, iyilikle yaklaşıyoruz. Ama iletişim kurmada ve dersteki performansın artması için dil çok önemli. Özellikle okul kurallarını öğretmede çok zorluk yaşıyoruz. İletişim kuramadıkları için dertlerini de anlatamıyorlar. Daha çok İngilizceyi iyi bilenlerle iletişim kurulabiliyor. Tercümanla bazen geliyorlar. Bizde iletişim kurmak için tercümana ihtiyaç duyuyoruz. (Y6).*

Yönetici ve Öğretmenlerin Yabancı Uyruklu ve Göçmen Öğrencilerin Velileriyle Yaşadıkları Dil ve İletişim Sorunu

Yönetici ve öğretmenlerinin bu öğrencilerin velileriyle yaşadıkları dil ve iletişim sorunlarında; yönetici ve öğretmenlerin veliler arasında farklı dilleri konuşmaktan kaynaklanan dil ve iletişim sorunları olduğu belirtilmiştir. Katılımcılar, Türkçe'yi iyi bilmeyen velilerin idareyle iletişim kurmak için kayıt esnasında tercümanla okula geldiklerini ya da Türkçe'yi biraz daha iyi bilen yakınlarıyla gelip iletişim kurmaya çalıştıklarını ve okul kurallarını anlatmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir: *Bu öğrencilerin aileleri Türkçe bilmedikleri için onlarla iletişim sorunu yaşıyorum ,kayıt esnasında tercümanla geliyorlar(Y1).* Ayrıca katılımcılar, bu öğrencilerin bazılarının ailesi çok ilgiliyken bazılarının ailesi kayıt sürecinden sonra okula hiç gelmiyor olması , çoğunun iletişim numarasına ve adreslerine ulaşmakta zorluk çektiklerini ,ailelerle görüşemeyip okulda bakıcı durumda olduklarını belirtmişlerdir. *Daha çok kayıt sürecinde biraz sıkıntı yaşadık. Aileler ile genellikle diyalog kurmakta zorlanıyoruz. Türkçe'yi çok iyi bilmediklerinden dolayı kendilerini ifade etmede, taleplerini dile getirmede, sorunlarını anlatmada hep sıkıntı yaşıyoruz (Y6). İletişim konusunda sorun yaşıyoruz ve ihtiyaç durumunda iletişime geçmede sorun yaşıyoruz, bakıcı konumundayız burada. Ama çok saygılılar (Y7). Çoğunlukla ailesine ulaşamıyoruz. Tercüman öğrenci arıyoruz. Onlarda zor anlayıp, aktarıyor. (Ö1). Velilerle ve öğrencilerle konuşma ve dil farklılıklarından kaynaklanan sorunlar yaşamaktayız (Ö3).* Katılım sağlayan tüm yönetici ve öğretmenler aynı problemlerin yaşandığı görüşünde olduklarını belirttiler. Katılım sağlayan tüm yönetici ve öğretmenler aynı problemlerin yaşandığı görüşünde olduklarını belirttiler. *Benim sınıfımda hiç Türkçe bilmeyen bir öğrencim var. Hem ben hem de arkadaşları iletişim kurmakta zorlanıyoruz. Bu sebeple akran zorbalığına maruz kalıyor(Ö4). Kültürel olarak biz uygun olan onlara garip, onlara garip olanlar bize normal oluşu problem (Ö16). Tüm eğitimciler bu öğrencilere yönelik zorunlu dil hazırlık sınıflarının olmasının bir üst sınıfta daha rahat eğitim faaliyetine dahil olacağını belirttiler.*

Uyum Sorunu

Katılımcılar karşılaşılan sorunlar içerisinde bireyin yaşadığı ortama her açıdan uyum sağlamasının önemini belirtilmiştir. Bu bağlamda yabancı uyruklu ve göçmen öğrencilerin buldukları ortamda uyum sorununun olduğuna dikkat çekilmiştir. Araştırmaya katılan tablo 3.1. 'de yirmi beş öğretmen ve on yöneticinin hepsinin uyum probleminden kaynaklı sorunların olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Görüşlerin bazıları: Katılımcılar bireylerin uyum problemi yaşadıklarını belirttiler: *Payda anlamında çok fazla konuda sıkıntı yaşıyoruz. Ahlaki açıdan sorun yaşıyoruz ama bu onlarla mı alakalı yoksa genel olarak mı anlamıyoruz? Sigara kullanımı vs....Törenlerde İstiklal Marşı okunduğunda sakız çiğniyorlar, konuşuyorlar gülüyorlar vs....olumlu öğrenciler var elbette. Saygı duyulması gerek. Ülkelerindeki güzel şeyleri de anlatıyorlar. İranlı öğrenciler kendi ülkelerinde baskı olduğunu burada rahat olduklarını söylüyorlar(Y4). Okul kurallarına uyma, okulla ilgili faaliyetlerde bulunma ya da bunlardan rahatsız olma durumları söz konusu .Genellikle uyarımda bulunuyoruz .Disiplinli değiller İstiklal Marşında da. Gruplaşıyor öğrenciler. Onlara uygun olan bize uygun olmuyor, bize uygun olan onlara uygun olmuyor(Y7).*

Kültür Farklılığı ve Davranış Sorunu

Katılımcıların çoğu kültür ve davranış probleminden kaynaklı sorunların olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Her toplumun ve her okulun belli bir kültürü vardır. Katılımcılar kendi kültür ortamından uzaklaşan bireylerin içinde bulunduğu kültürün özelliklerine ayak uydurmakta problem yaşadığını belirtmişlerdir. *Yabancı uyruklu öğrenciler okul kurallarına uymada zorluk yaşıyorlar. Daha gevşek hareket ediyorlar,*

en büyük sorun bu(Y1). Yabancı uyruklu öğrenciler okul kurallarına uyunda var uymayanda var. Ama genel olarak uymada problem yaşadığı söylenebilir. Çocuk çok rahat, bu diğer öğrencileri de etkiliyor(Y6). Bizde bir öğrenci var o da Türkçeyi çok iyi biliyor. Öğrenci Kazak ve küçük yaştan beri Türkiye’de eğitim görmüş. Uyum sağlamada sorunu yok, çok başarılı bir öğrenci(Y3). Bazılarının kendi ülkeleri daha kuralcı. Ülke olarak daha esneğiz bu konuda. Öğrenci istediği zaman derse girip çıkabileceğini düşünüyor. Bakanlık olarak kurallar affedici olduğu için öğrenci bu durumdan yararlanıyor. Kendi ülkenizde bunu yapabilir misiniz? 'dediğimizde yok, hayır, yapamayız hocam diyorlar. İnsani boyutta bakıyoruz ve eşit yaklaşıyoruz. (Y4)

Derslere Adaptasyon Sorunu

Bireyin anlamadığı dersteki davranışı gözlemlendiğinde, uyuduğu, sessiz kaldığı ya da gruplaştığı gözlemlenmiştir. Katılımcılar bu öğrencilerin dil bilmediği için derslere katılımı ve ders başarı düzeyinin yeterli olmadığını belirttiler: *Dil bilmedikleri için katılım sağlayamıyorlar, özellikle sözel derslerde uyuyorlar. (Y6), Dil olmadığı için iletişimde zorluk çekiliyor ve derslerde uyuyorlar. Öğrenmek için bir çabaları yok anlamadıkları derste uyuyorlar. İletişim için ve derse anlamaları için dili bilmeleri gerekiyor (Y7). Öğretmenlerin akademik sorunlar ilişkin görüşleri dikkate alındığında bu öğrencilerin ders başarı düzeyleri dikkate alınarak ifade edildiği görülür. Burada tüm eğitimcilerin ortak görüşü dil sorununu, iletişim sorununun yarattığı ders başarı düzeyinin etkilenmesi sonucudur. Eğitimcilerimiz, iletişim kurmak için tercüman kullanıyor, Google çeviri yapıyor. Ayrıca, okula devam sorununa dikkat çekildiği görülüyor. İletişim kurmak için başka bir öğrenciden tercüman olabilmesi için destek alıyorum (Ö19). Okul kurallarına daha esnek davrandıklarını ifade ediyorlar. Bu konuda devam sorunu çözümlenmesi gereken önemli bir problemdir (Ö20). Araya tercüme koyuyoruz anlaşabilmek için, sınıfta biraz daha iyi Türkçe konuşabilenden bizde tercüme olmasını istiyoruz ama o da doğru düzgün anlayıp, anlatabilse. Çocuklar başta uyum eğitimi almalı görüşümdedir. Dersi anlayanda var, az anlayanda hiç anlamayıp arkada uyumaya çalışanda var. Derslere adapte etmekte, iletişim kurmakta zorluk çekiyoruz(Ö2).*

Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Eğitimcilere sorunlarla ilgili neler yapıldığı ve önerdikleri çözüm önerilerinin neler olduğunu tespit etmeye yönelik sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların bu sorulara yönelik verdikleri cevaplardan elde edilen verilerin içerik analizi sonucunda ortaya çıkan temalara ise Şekil 2’ de yer verilmiştir.

Şekil 2. Göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri

Şekil 2’de görüldüğü gibi, yöneticilerin ve öğretmenlerin göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştıkları sorunlara yönelik çözüm önerilerine ilişkin görüşleri; karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri teması başlığı altında; uyum ve dil kursuna yönelik öneriler, öğrencilerle sağlanan iletişimin önemine yönelik öneriler, velilerle sağlanan nitelikli iletişime yönelik öneriler, rehberlik ve oryantasyon desteğine yönelik öneriler, İdarenin öğrenci kayıt sistemine yönelik öneriler, sosyal ve kültürel faaliyetlere ilişkin öneriler, Öğrenme örgütü içinde yabancı dil bilen öğretmene yönelik öneriler, ders katılım performansını arttırmaya yönelik öneriler olmak üzere sekiz alt tema altında yer verilmiştir.

Uyum ve Dil Eğitim Kursu, Halk Eğitim Merkezi Kursu

Katılım sağlayan eğitimcilerin tümünün ortak olarak belirttikleri görüş, velilere ve öğrencilere Avrupa standartlarında zorunlu dil ve uyum kursuna tabii tutulmaları veya hazırlık sınıflarının uygulanmasıyla uyum ve dil eğitimi verilmesi yönündedir.

Göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerin okula uyum çalışmaları konusunda farklı görüşler dile getirilmiştir. *Türkçe kurslarının yabancı öğrencilere fayda sağlayacağını düşünüyoruz ama yönlendirsek de gitmiyorlar (Ö17)*. Bazı yöneticiler ve öğretmenler okullarında aktiviteler oluşturarak öğrenciye değişik ve uyumlu hissedeceği ortam oluşturdukları görülür. Özellikle Türkçe okuma ve yazma kurslarının uyum sürecini hızlandıracağı ifade edilir. Eğitimciler göre, göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerin arkadaşlarına, öğretmenlerine ve okul ortamına uyma ile ilgili soruna yönelik olarak; genel olarak okul öncesi dönemde yerleşim sağlayan bireylerin uyumda problem yaşamadıkları ama daha sonraki dönemlerde yerleşim sağlayan bireylerin ise her konuda zorlandığı dikkat çeker. Göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerin okulda karşılaştıkları uyum ve akademik sorunları,

yönetici ve öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde akademik sorunlar arasında; dil sorunu, iletişim sorunu ,kültür çatışması ile ilgili sorunlar ,uyum sorunu ve öğrencilerin aynı uyruğa sahip diğer öğrencilerle gruplaşması, okula devam sorunu, öğrencinin hem iletişim kurmakta zorlanması hem de yabancı bir ülkede yaşamak durumunda kalması sebebiyle ya çok sessiz ya da çok hırçın olması eğitimcilerin gözlemlediği ve deneyimlediği önemli sorunlar olarak görülmektedir. *Öğrenciler dil bilmedikleri için sessiz ya da gruplaşıyorlar, hırçın davranıyorlar (Ö17)*. Yine burada da en büyük problemin dilden kaynaklı olduğunu ifade ederler. Fakat küçük yaşta yerleşip dil ve uyum problemi yaşamayanların ya da azimle başarılı olmak için çalışanların istisnai durumları eğitimcilerin dikkat çektiği durum olarak bizlere yansır. Bazı öğrenciler sessiz olsa da *bazıları dili bilmese de derslerde başarı sağlamaya çalışıyorlar, iyiler (Ö18)*. Bulunduğu ortama uyum sağlamak bireyi her anlamda başarılı kılar .Katılım sağlayan eğitimciler bu öğrencilere yönelik olarak sorunların çözümüne ilişkin ise dil ve uyum eğitimlerinin önemini belirtirler: *Öncelikle bu öğrencilerin Türkçe dil eğitiminden sonra okullara yönlendirilmesi ,diğer Avrupa ülkelerindeki gibi sürekli kalmalarının şartlara bağlanması gerekiyor(Y1).Okullara yönlendirilmeden temel dil ve uyum eğitiminden en az bir yıl geçmesi gerek.(Y2),Aileleriyle birlikte öğrencilerin uyum eğitimi ,dil eğitimi ,en az bir sene alınmalı.(Y4)*.

Öğrencilerle Sağlanan Nitelikli İletişime Yönelik Öneriler

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticiler öğrenci ve velilerinin zorunlu dil, iletişim ve uyum kursuna gitmesinin gerekliliğini ifade eden görüşler belirtilmiştir. Bu görüşlerden bazıları şu şekildedir: Tüm eğitimciler bu öğrencilerin çözüm önerilerini belirterek; *Türkçe öğretiminden sonra okullara yönlendirilsin ve diğer Avrupa ülkelerindeki gibi sürekli kalmalarının belli şartlara, koşullara bağlanması önemlidir (Ö1)*. Dil, iletişim sorununa yönelik önerilerde tüm yönetici ve öğretmenlerin ortak görüşü, tercüman kullanılması ve internetten çeviri yapılması, yeni gelenlerle uzun süre burada yaşayan öğrencileri tercüman ederek iletişim kurmaya çalışılması önemli derecede iletişim problemini gözler önüne koyar. Ayrıca, *İngilizce bilenleri tercüman edilmesi, İngilizce öğretmenleriyle kurulan iletişimin sadece İngilizceyi iyi bilen bireylere fayda sağladığı ve diğer bireylerin sınırlandığı görülür (Ö4)*. *Öğrencinin uyum ve derse adaptasyon sorununa yönelik önerilerde; Öğrencinin öncesinde her hangi bir uyum ve dil eğitimi almadan direkt sınıflara yerleştirilmesi öğrencide bocalamaya sebep oluyor (Ö5).*(Y6 görüşü: *önce dil sonra okul görüşüyle bağdaşan durumun yaratılması gerektiği belirtilir. Okul içinde yapılan etkinlikler var. Geçen sene yapmıştık. Bu uyuma ve kaynaşmaya fayda sağlıyor. Biz de çok eğlendik. Yabancı uyruklu öğrenciler kendi kıyafetlerini, yemeklerini, takılarını vs...getirip tanıttılar. Böyle bir etkinlik yaptık. Sonra Türk öğrenciler yaptı, kendi kültürümüzde ne varsa getirdiler. Çok güzel geçti. Fakat, seminerlere ve eğitimlere de yabancı uyruklu ve göçmen öğrencileri dahil ediyoruz. Onları asla ayırmıyoruz diğer öğrencilerden. Tüm okullarda öğretmen ve yöneticilerin bu konuya önem verip farklı etkinlikler düzenleyerek birleştirici tarafı kuvvetlendirmeyi amaçladıklarını ifade etmek mümkündür (Y4)* Katılımcı eğitimciler MEB in bu öğrencilere yönelik vereceği kursları belirttiler: *Milli Eğitim, Adaptasyon konusunda zorunlu bir sınıf ya da kurs eğitimleri verilebilir (Ö17)*. *Zorunlu olarak dil kursu ve uyum eğitimi verilebilir. Buraya gelen en az bir yıl bu eğitim verilip, sınavla belli okullara girebilir. Öğrenciler YÖS sınavına giriyor. Ama lise içinde direkt alınan sınavlara değil de uygun okullara yönlendirilmeliler (Ö18)*. *Önce dil. Hem ülkenin hem de şehrin tanıtımı ve eğitimi verilmeli (Ö19)*. Özellikle uyum çalışmasında zorunlu eğitimlerin olması gerektiridir. Okulların bu konu ile ilgili yürüttükleri çalışmanın sınırlı olduğu ve yeterli düzeye erişmediği sonucuna dikkat çekilmiştir. *Bu konuda eğitimciler, öğrencilerin uygun okullara gönderilmesi daha uygundur (Y3)*. *Görüşündeler. İl milli eğitim bu öğrencilere eğitim verip sınava tabi tutarak onlara uygun okullara gönderilmesi uygundur (Y4)*.

Velilerle Sağlanan Nitelikli İletişime Yönelik Öneriler

Öğrenci ve velilerin zorunlu dil ve uyum kursuna gitmesinin gerekliliğini belirtilen görüşler belirtilmiştir. Katılım sağlayan eğitimciler özellikle velilerin de dil ve uyum eğitimi alması gerektiği görüşündeler. *Hem velilerin hem de öğrencilerin dil kurslarına gitmelerini öneriyorum (Ö8)*. Ayrıca eğitimcilerin, velilerin bol bol Türkçe kitap okumaları, çocuklarıyla dil pratiği yapmalarının önemine vurgu yaptıkları görülür: *Büyük puntolarla Türkçe yazılarak okumayı öğretilir. Bol bol bizim hikayelerimizi okumaları gerekiyor. Özellikle okuma saatimde Rus öğrencimizin biri, Türkçe öğrenme kaynaklı resimli bulmacalı kitaplar okuması ve Türkçe öğrenmeye çalışması dersini gördüğü dili anlamaya çalışması güzeli (Y6)*.

Rehberlik Desteği ve Oryantasyon Eğitimine Yönelik Öneriler

Araştırmaya katılan öğretmenler ve yöneticiler bu bireylerin dil ve uyum kursuna gitmesinin gerekliliğini belirtilen görüşler ifade etmişlerdir. Bu görüşlerden bazıları şu şekildedir: *Uyum ve gruplaşma, öğrencilerin birbirleriyle kopuk olmasına ve etkileşimi engelleyerek çatışmaların ve uyumsuzlukların ortaya çıktığını görüyoruz (Y4)* ifadeler belirtilmiştir. *Türk öğrenciler bu öğrencilerin gruplaşmasından hoşnut değiller ve onlara karşı nötr ve samimiyetsizler (Ö7)*. *Yabancı uyruklu ve göçmen öğrenciler arasında dil bilmediği halde kaynaşan, iletişim kurup kaynaşan ve hatta dersleri çok çok iyi olanlarda var. Türk öğrenciler kendileriyle kaynaşıp, grup oluşturmayan öğrencileri aralarına alıp koruyor ve hatta sınıf başkanı yapmışlar (Ö8)*. Farklı öğretmen görüşlerine göre; *biz hiçbir şekilde ayırım yapmıyoruz çocukları. Ötekileştirmeden sevgiyle eğitim veriyoruz. Hırçınlık ve asilik var elbette sessiz öğrencilerde var ama burnumuzdan bile getirirler en ufak bir iyi davranışlarında hemen affediyoruz ve onu kazanmaya çalışıyoruz. Biz Türklerin yapısında var iyilik, yardım severlik (Y7)*. *Hırçın davranışlarda ona iyilikle yaklaşıyoruz, diğer öğrencilerden asla ayırmıyor onlara destek olmak için elimizden geleni yapıyoruz. Biz Türk'üz ve millet olarak yardım severiz. Bizde mümkün mü birine yardımcı olmamak, ötekileştirmek (Y4)*. *Bulunduğu topluma ve yere karşı aidiyet duygusu hissetmeyen ve aşırı kaygı, korku taşıyan çocuklar kendilerine güvenli ortam oluşturmak için grup oluşturuyor (Ö10)*.

İdarenin Öğrenci Kayıt Sistemine Yönelik Öneriler

Katılımcıların bazıları yabancı uyruklu ve göçmen öğrencilerin, diğer öğrencilerin sınıflarına dağılımında mümkünse aynı şubeye verilmemesi gerektiği görüşündeler. Sınıf içinde iletişim kurmaktan kaynaklanan dil problemi olduğu için etkinlik yapılmakta zorlandığı ve derslere adaptasyon sağlamada zorluk yaşandığı belirtilmiştir. *Çoğu Türkçe anlamıyor, anlayanlarda anlıyorlar fakat yazamadıkları için derse adaptasyonları düşük ve doğal olarak başarıları da düşük (Ö1)*. *En büyük sıkıntı dil problemidir (Ö2)*. *Kayıt esnasında veliler tercümanla geliyor ya da Türkçe bilen birileriyle bu bazen Türk te oluyor. Biz okul kurallarını en baştan aktarıyoruz. Ama aktarmada ne kadar anlayıp, aktarıyorlarsa ne anlıyorlarsa artık!.. Dil problemi yüzünden anlamakta sorun yaşıyoruz (Y1)*.

Sosyal Etkinlikler ve Faaliyetlere Yönelik Öneriler

Çocuğa ulaşmanın en iyi sosyal etkinliklerin ve faaliyetlerin önemli etken olduğu belirtilmiştir. Öğrenci ve velilerinin zorunlu dil ve uyum kursuna gitmesinin önemini bildiren görüşler belirtilmiştir. Katılımcı eğitimciler, okul ortamında gerçekleştirdikleri faaliyetlerin bu öğrencilerle diğer öğrencileri birleştirdiğini belirttiler: *Okul içinde yapılan etkinlikler var. Geçen sene yapmıştık. Bu uyuma ve kaynaşmaya fayda sağlıyor. Biz de çok eğlendik. Yabancı uyruklu öğrenciler kendi kıyafetlerini, yemeklerini, takılarını vs...getirip tanıttılar. Böyle bir*

etkinlik yaptık. Sonra Türk öğrenciler yaptı, kendi kültürümüzde ne varsa getirdiler. Çok güzel geçti. Fakat, seminerlere ve eğitimlere de yabancı uyruklu ve göçmen öğrencileri dahil ediyoruz. Onları asla ayırmıyoruz diğer öğrencilerden. Tüm okullarda öğretmen ve yöneticilerin bu konuya önem verip farklı etkinlikler düzenleyerek birleştirici tarafı kuvvetlendirmeyi amaçladıklarını ifade etmek mümkündür (Y4). Katılımcılar müzik ve sporun evrensel özelliğine dikkat çekerek, beden eğitimi dersinde takımlarını oluşturulup tüm öğrencilerin katılımını sağladığını belirttiler. Aynı şekilde müzik derslerinde de notalarla iletişim kurduklarını belirttiler: Beden Eğitimi dersinde ders çalışmıyoruz. Hocalarımız müzik derslerinde bu öğrencilerin katılımını sağlayıp ,notalarla iletişim kuruyor .Bizde yaparak, yaşayarak öğreniyorlar ve pek bir zorluk yaşamıyoruz (Ö7) ifade etmişlerdir.

Öğrenme Örgütü İçinde Yabancı Dil Bilen, Alan İçin Eğitim Alacak Öğretmenlere Yönelik Öneriler

Eğitmciler, göçmen ve yabancı uyruklu öğrenciler ve aileleriyle iletişimi sağlamak adına farklı çözüm yolları oluşturduklarını belirtmişlerdir. Çalışma grubuna katılım sağlayan öğretmenler, bu öğrencilerin dersine giren eğitimcilerin hizmet içi eğitimlerle desteklendiklerinde konuya hâkimiyeti güçlü olacağı ve öğrenciyi okula daha hızlı kazandıracağı belirtilmiştir. Bazı öğretmen görüşlerinde ise bu öğrencilere yönelik uyum ve dil sorunuyla ilgili ciddi, planlı hazırlanacak hizmet içi eğitimlerin sorunu çözmede etkin rol üstleneceği belirtilmiştir. *Hizmet içi eğitime ayıracak vaktim yok (Ö17). Bu alanda özel olarak eğitim verebilecek öğretmenlerin bununla ilgili planlı bir eğitim almasının gerektiği görüşündeyim (Ö18). Dil probleminin çözümlenmesi gerekiyor. Özellikle eğitimcilere bu konuda eğitimler verilmesi gerek (Y9). Avrupa standartlarına uygun bu öğrenciler ve velileriyle zorunlu eğitime tabii tutulması sınavlara tabii tutulması gerek. Aynı zamanda öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimin sağlanması önemli (Ö24).*

Öğrencinin Ders Katılım Performansının Sağlanmasına Yönelik Öneriler

Yönetici ve öğretmenlerin, göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerin konuşamadığı dilin derslerinden derslerini anlamakta zorluk yaşadığı ve ortama uyum sağlamakta zorlandığı belirtilmiştir. Öğrenci ve velilerin zorunlu dil ve uyum kursuna gitmesinin gerekliliğini belirtilen görüşler belirtilmiştir. *En büyük sorun dil ve derste adaptasyon olma ve birde okul kurallarına uymada yaşanan problemler (Y3). Göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerin okul kurallarına uymada esnek davranmaları ve okula devam zorunluluğunu görmemeleri bu öğrenciler için uygulanmak istenen çalışmaların sonuç vermemesine neden olduğuna ulaşılmıştır. Okulda düzenlenen yabancılara Türkçe eğitimi için gelen öğrenci sayısı giderek düştüğü görülmüş ve bu da bu öğrenciler için planlanan iyileştirme amacını sonuçsuz bırakmıştır (Y4).*

Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde, yapılan araştırmanın alt problemlerine ilişkin toplanan verilerin çözümlenmesi ile elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlar tartışılmıştır.

Okullarında göçmen ve yabancı uyruklu öğrencisi bulunan anadolu lisesi, anadolu imam hatip lisesi okul yöneticisi ve öğretmenlerinin, göçmen ve yabancı uyruklu öğrenciler ile ilgili deneyimledikleri, sorunları, bu sorunlara ilişkin buldukları çözümleri ve çözüm önerilerini belirlemek için yapılan bu çalışmada; dil ve iletişime yönelik sorunlar, uyuma ilişkin

sorunlar, derslere adaptasyon ile ilgili sorunlar, ailelere yönelik sorunlar, kültürel farklılıklara yönelik sorunlar başlıkları altında toplanan beş temel soruna ulaşılmıştır.

Yöneticilerin ve öğretmenlerin bu sorunlar dahilinde ilk karşılaştıkları problemin başında dil ve uyum problemidir. Buna bağlı olarak eğitimciler ve öğrenciler arasında yaşanan iletişimsizlik sorunun önemli bir parçası olarak görülür. Yöneticiler ve öğretmenler, öğrencilerle yaşanan iletişimsizliği en aza indirmek için sınıflarda ve yıl sonu etkinliklerinde Türkçe öğrenmeyi, rahatlıkla konuşmayı destekleyici farklı çalışmalar yaptıklarını ve her öğrenciye eşit yaklaştıklarını, bireysel yaşadıkları problemleri çözüme kavuşması için ilgilendiklerini vurgulamışlardır. Ayrıca, farklı bir ülkede dil farklılığından doğan sorunların çözümü için yöneticiler ve öğretmenler bu öğrencilerle ve bu öğrencilerin velileriyle Halk Eğitim Merkezlerinin bünyesinde açtığı, yabancılara

Türkçe eğitim kurslarına ve diğer kurslara yönlendirerek dil öğrenimini ve becerisini destekleyen yönlendirmelerde buldukları görülmüştür. Ayrıca Okul idaresinin sınıflardaki göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerin dil eğitimine yönelik kursların okullarında açılmasını talep ettiklerini belirttikleri önerilerde görülmüştür.

“Dil ve buna bağlı olarak iletişim problem ile ilgili yapılan araştırmalar neticesinde vurgulanan ortak noktalardan biri olduğu görülür. “Alagöz ve Geçgil (2016)’in Konya ilindeki üniversitelerde eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilere yönelik yaptığı çalışma, bu öğrencilerin karşılaştığı en önemli problemin dil olduğunu ifade ettiği dikkat çeker. Karşılaşılan ilk ve en temel problemin dil ve iletişim farklılığından kaynaklanan iletişim kurma zorluğu olduğu görülür. Bu bağlamda dil bilmeme ve iletişim kurmada zorluk yaşayan bireylerin problemleri görülür. Benzer şekilde Kirmayer ve diğer araştırmacılar (2011)’nın gerçekleştirdiği çalışma da göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerin dil bilmeyip ve iletişim kuramamaktan kaynaklı davranışsal sorunlara dikkat çekmiştir. Ona göre, göçmenlerin ruh sağlığının olumsuz yönde etkilenmesinin sebepleri arasında dil ve kültür farklılıklarıdır. Bu farklılık nedeniyle bu öğrencilerin yaşadıkları ortamda iletişim kuramamaktan kaynaklı sorunlar dikkat çeker. Eğitim öğretim ortamında kendini ifade edememe ve ortamdaki soyutlanmayla ilgili dil ve iletişim sorunlarının yaşandığını belirtilmiştir. Diğer araştırmacılar ve araştırmaya katılan eğitimciler, bu öğrencilerin öğretiminde karşılaştığı sorunları hafifletmek için uyum ve aidiyet duygusunu hissetmeleri için sınıf içinde farklı öğretim yöntemleri kullanılarak özellikle iletişim- dil ve uyum kaynaklı problemleri aşabilecekleri etkinliklerin yapıldığı belirtmiş olması araştırma bulgularımızla örtüşmektedir.

Araştırmalara göre göçmen ve yabancı öğrencilerin karşılaştığı başlıca dil, iletişim ve uyum sorunları; Türkçeyi anlamamak ve iletişim kurabilme sınırlılığı, göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerin Türk arkadaşları ile iletişim kuramaması, içine kapanması ya da hırçın olması, yönetici ve öğretmenlerin aile ile iletişimin kuramaması durumudur. İletişim kurmakta zorlanan bireylerin tercüman aracılığıyla iletişim kurmaya çalışması araştırmamıza destek veren katılımcıların görüşleri konuya önem kazandırmıştır. Ayrıca, Türk öğrencilerin karşılaştığı başlıca dil ve iletişim problemleri ise göçmen ve yabancı uyruklu arkadaşlarını anlayamama ve göçmen ve yabancı uyruklu arkadaşları ile iletişim kurmama, kendini ifade edememe durumudur. Literatürde ifade edilen bulguyu destekleyen çalışmalar dikkat çeker. Uzun ve Bütün (2016)’ün eğitimcilerle gerçekleştirdiği çalışma sonuçları, bu öğrencilerin Türkçe bilmemeleri nedeniyle ciddi problemler yaşadığını belirtmiştir. Bu öğrenciler Türkçe bilmediklerinden dolayı hem arkadaşları hem de öğretmenleri ile iletişim kurmakta problem yaşayabilmektedir.

Bu öğrencilerin dil problemi sebebiyle arkadaşları ile iletişim kuramaması Türk öğrencilerin iletişim kurmasını zorlaştırdığı görülür. Eğitim sürecinde aile ile iş birliği yapmanın önemi dikkate alındığında, yönetici ve öğretmenlerin göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerin aileleri ile iletişim kurma sorununun yaşanması üzerinde durulması gereken konu olarak dikkat çeker. Özellikle eğitimciler, dil konusuna dikkat çekerek bu öğrencilerle ve velileriyle Türkçe bilmediklerinden kaynaklanan iletişim kurmakta güçlük yaşandığı görülür. Bu konuda iletişim kurmakta başvurdukları yöntemlerden en sık tercih edileni, ülkemize daha önce gelip Türkçe'yi konuşabilen ve anlayabilen çevreleri, yakınları aracılığıyla gerçekleştirir. Bu bağlamda Türkçe'yi anlayıp, konuşabilen bireylerin tercüman olarak iletişimi sağlamasıyla araştırma bulgularının geçerliliği değerlendirildiğinde vurgulanmıştır. Bu sonuç eğitimcilerin veliler ile iletişim sorunu yaşadıklarını göstermektedir. Ayrıca eğitimciler, ailelerinde eğitimde önemli rolü olduğunu ve aile desteği sağlandığı takdirde bu bireyler için de fayda sağlanacağını belirterek, okul ortamından sonra evde onlarla, özellikle okulda yaşanan problemlerin çözümüne yönelik neler yapabilecekleri konusunda yönetici ve öğretmenler tarafından bilgilendirdikleri araştırmada vurgulanmıştır.

Uyum ve dil kursuna yönelik öneriler, öğrencilerle sağlanan iletişimin önemine yönelik öneriler, velilerle sağlanan nitelikli iletişime yönelik öneriler, rehberlik ve oryantasyon desteğine yönelik öneriler, idarenin öğrenci kayıt sistemine yönelik öneriler, sosyal ve kültürel faaliyetlere ilişkin öneriler, öğrenme örgütü içinde yabancı dil bilen öğretmene yönelik öneriler, ders katılım performansını arttırmaya yönelik öneriler olmak üzere sekiz alt tema altında yer verilmiştir.

Araştırma sonucunda, öğretmen ve yöneticilerin eğitim-öğretim sürecinde, başka ülkede eğitim görmek durumunda kalan bireylerle yaşadıkları problemleri belirtilmiştir. Karşılaştıkları sorunların temelinde dil, iletişim problemi, kültür farklılığından kaynaklanan problemler, derslere adaptasyonun azalması, dersle ilgilenmeme durumu ve öğretimden kopma gibi genel anlamda uyum problemleri belirtilmiştir. Bu sorunların tümüyle birbirine bağlı bütünlüğe sahip olarak, birbirinin sebebi ve sonucu olabildiği görülür. Öğretmen ve yöneticilerin ifadelerinde, yabancı uyruklu öğrencilerin dili bariyerini aşamadıkları için, Türkçe dilinde kendini ifade etmede derdini anlatmada zorluk yaşandığı ve arkadaşları ile olan iletişimde problem yaşandığı belirtilir. Ayrıca, Eğitim dilinin Türkçe dili olmasıyla derslerde anlama ve algılamaktan kaynaklı öğretimden koptukları anlaşılmaktadır.

Kültür farklılığından kaynaklan problemler içinde bu bireylerin okul ortamındaki tavır, davranış ve değer yargılarındaki tutumlarında oldukça önemli farklıklar bulunduğu göze çarpar. Bu durum göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerin okula uyum sürecini zorlaştırmakla kalmayarak, Türk eğitim sistemine göre okul örgütü içinde uygulanan kuralları kabul etmelerini zorlaştırmaktadır. Bu durumda, velilerin ve öğrencilerin okula, içinde buldukları topluma uyum sürecini hızlandırmada işbirliği içinde olmaları gerekmektedir. Öğrencinin, eğitim ve öğretim faaliyeti içinde zamanın büyük bir kısmını okul ortamında geçirdiği göz önünde bulundurulduğunda, yönetici ve öğretmenlere çok büyük sorumluluklar düştüğü görülmektedir. Eğitimciler, bu öğrencilerin problemlerini yakından görmek ve tespit etmektedir. Bu öğrencilerin kültürlerini tanımaya çalışmak, aile yapıları hakkında bir fikre sahip olmak ve yabancı uyruklu öğrencilerin yerli öğrencilerle anlaşmasını, kaynaşmasını sağlamak için farklı etkinliklerin planlanmasını sağlamak kültürle ilgili sorunların çözümünde etkili olabileceği görülür.

Katılımcı eğitimcilerin görüşlerinden yola çıkarak, göçmen ve yabancı öğrencilerin rehberlik eğitimi ile oryantasyon çalışmalarına yönelik olarak, sık sık öğrenci ve veli

görüşmeleri sağladıkları, okulun hem fiziki yapısı hem de okul sistemine ilişkin okul kuralları ile ilgili gerekli bilgilendirme yaptıkları, Türkçe dilini öğrenmeye yönelik kurslar açtıklarını, Halk Eğitim Merkezinin düzenlediği dil kurslarına yönlendirdiklerini ve yerli öğrenciler ile kaynaştırma çalışmaları yaptıkları görülmektedir. Özellikle rehber öğretmenlerin ifadelerinden, bu öğrencilere yönelik bireysel bir program uygulamadıkları görülmektedir. Rehber öğretmenler, genel çerçevede, öğrenci ve ailesi ile görüşme sağlayıp, bilgilendirme düzeyinde bir iletişim kurmaktadırlar. Öğrenciye göre bireysel programlar planlanması, programın öğrencinin gereksinimleri ve şartlarına yönelik çözüm oluşturmada katkı sağlayacak olması önerilmektedir. Özellikle göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerin okul ortamında yaşadıkları problemlerin akademik problemler olduğu ifade edilmektedir. Dersleri takip etmede, okul ve sınıf kurallarına uyum sağlamada problem yaşandığı anlaşılmaktadır.

Bu sorunlar birlikte farklı sorunlar getirmekte, öğretimden kopan öğrenci, öğretmenleri ile uyum sağlayamayarak çatışmaya girmekte ve diğer arkadaş gruplarından dışlanmaktadır. Göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarının çözümüne yönelik öğretmenler, yöneticiler ve velilerin işbirliği içerisinde çalışmasının önemi vurgulamışlardır. Uzun vadeli verilecek Türkçe ve uyum kurslarının da önemine değinmişlerdir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanacak kapsamlı bir programın oluşturulması ve buna göre Avrupa standardına uygun dil ve uyum eğitimleri düzenlenmesi, okullarda hazırlık sınıflarının oluşturulması, bu öğrencilerin dersine girecek öğretmenlerin hizmet içi eğitime tabii tutularak daha iyi eğitim vermelerini sağlamaları aynı zamanda bir oryantasyon programı ile rehber öğretmenlere yönelik daha kapsamlı bir uygulama eğitimi planlanması önemli görülmektedir. Göçmen bireylerin öğrencilerin daha nitelikli bir uyum süreci geçirmeleri için veli tanıma ve velilerle iletişim çalışmalarının da oryantasyon programına eklenmesi önemli görülmektedir.

Türkçe kurslara katılmaları, çok Türkçe kitap okumaları, Türkçe dinleme yapmaları ve sosyal etkinliklere katılmaları gerektiğinin belirtilmesi bunlardan bazılarıdır. Öğretmen ve yöneticilerin karşılaştıkları kültür farklılığı, dil ve iletişim eksikliğinden dolayı yaşanan uyum sorunu dikkat çekmektedir. Farklı sebeple farklı ülkeye yerleşim sağlayan bireyler, farklı kültür ortamına dahil olduklarında kendi kültürlerinden farklı kültür ortamıyla iç içe buldukları ortama uyum sağlamada yaşanan çatışma durumunu gösterir. Okul ortamında farklı bir ülkenin dil ve kültür özelliklerine göre eğitim alan yabancı uyruklu ve göçmen öğrencilerin ortama uyamaması durumundan kaynaklı problemler kendini gösterir. Genelde aynı uyruğa sahip bireylerin gruplaşması beraberinde problemleri getirir. Özellikle kimi öğrencilerin saldırgan tavır sergiledikleri görülürken, kimilerini de sessiz a sosyal olmasına yol açar. Ayrıca, bazı sınıflarda birçok göçmen ve yabancı uyruklu öğrencinin bulunması, sınıftaki diğer Türk öğrencilerle kurulan iletişimi sınırlandırır ve daha çok kendi uyruklarına sahip olan bireylerle iletişim kurmayı tercih etmelerine sebep olmuştur.

Bu nedenden dolayı, öğrenci kayıtları döneminde hem veliye hem de öğrenciye farklı kültüre sahip ortamda olmalarından dolayı, okul örgütüne, ortama uyum sağlamada zorluk yaşamamaları için, rehberlikle seminerler ve oryantasyon eğitimleri sağlanmasını, sosyal ve kültürel faaliyetler sayesinde kültürümüze yönelik tanıtıcı faaliyetlerin düzenlenmesi gerektiğinin önemine araştırmaya katılan katılımcılar görüşü ile belirtilmiştir. Yönetici ve öğretmenlerim bu öğrencileri sınıflara eşit dağıtarak Türk öğrencilerle kaynaşıp, okul ortamına uyum sağlamalarına yönelik destekleyici önlem aldıklarını belirtmişlerdir. Levent ve Çaylak (2017)'in, Avcı (2019)' nın araştırmasında, rehber öğretmenlerin desteğinin alınmasının faydalı olduğu, okul kayıt sistemine yönelik önerilerin sunulması, uyum eğitimlerin önemine dikkat çekilmesi ve bunlara yönelik önerilerin bu çalışmalarda da yer alması ile, çalışmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştıkları bir diğer

problemde akademik sorunlara yöneliktir. Bu öğrencilerin karşılaştığı akademik sorunların en temelinde dili etkin bilmeme ve kullanamama durumudur. Özellikle dersi anlayamama, ödev yapamama, okuma-yazma, yapamama, müfredat farklılığıdır. Dersi anlamayan ve iletişim kuramayan öğrenci derslere karşı ilgisiz olması ve derslerde başarı sağlayamaması derslere karşı motivasyonu düşürdüğü dikkat çeker. Araştırmaya katılan katılımcılara göre, bu öğrenciler dili bilmedikleri derslerden başarı sağlayamama ve birçoğunun çabalamaması ile ilgilidir. Dili bilmeyen öğrenci derslerde başarı sağlayamadığı, derslerde sessiz kalmaları, sözel derslerde daha pasif olmaları, sayısal derslerde başarılı olmaları ve derse katılımın ve adaptasyonun müzik, resim beden eğitimi, dil dersleri ve sayısal derslerde daha iyi olduğu belirtilerek, çalışmanın bulgularıyla da örtüşmektedir. Ayrıca, Türk öğrencilerin karşılaştığı akademik sorunlar göz önünde bulundurulduğunda, akademik seviyenin farklı olması, ders akışını olumsuz yönde etkilenmesi ve ders ortamında dikkat dağılmasından kaynaklı problemler dikkat çeker. Ayrıca, Bulunduğun toplumda kendini ifade edebilmek önemlidir. İletişim kurmakta zorluk yaşayan öğrencilerin dersteki durumları ve ders dışı durumları sessiz ve adaptasyon zorluğu çeken öğrenci olarak bize yansıyor.

Yönetici ve Öğretmen görüşü: göçmen ve yabancı uyruklu öğrencileri diğer öğrencilerle bütünleştirerek destek olmaktadır. Her eğitimcinin bu öğrencilere ve velilere her konuda yardımcı oldukları görülür. Özellikle derslere katılmakta problem yaşayan bireyler için bazı eğitimciler etkinlikler ve faaliyetler sunarak bu öğrencilerin derslere katılımının sağlandığı hedeflenmiştir. Özellikle eğitimcilerin ortak görüşü ;”madem gelmişler faydalı olalım. Hem onlar bize faydalı olsun hem de biz onlara fayda sağlayalım istiyoruz” şeklindedir. Kesinlikle dışlama, ötekileştirme, ayırım yapma söz konusu olmadığı ve duruma insani boyutta bakıp değerlendirdiklerini ve çözüm için ellerinden geleni yaptıkları belirtilir. “*Biz Türk insanının yapısında var yardımlaşma, iyilik...Sevgi dolu bir toplumuz, milletiz. Ve yardımcı oluyoruz (Y5)*” ifadesi eğitimcilerin ne kadar hassasiyet içinde yaklaştığı görülür. Eğitimcilerin bu öğrencilere yönelik affedici olmaları onları kazanmaya çalıştıklarını ve derslere katılımını sağlamalarını hedeflediği görülür. Burada tüm öğretmenlerimiz ve yöneticilerimiz aynı duygu ve görüşler. Sevginin ve iyi niyetin insan yaklaşımındaki yerine dikkat çekip sevginin bütünleştirici tarafının kuvvetli olduğu görülür. Martin-Pastor, Gonzalez-Gil, Rio, Robaina ve Castro (2013) araştırmalarında, bu öğrencilerin okuduğunu kavrama sorununun olması ve yeteneklerinin kültürel farklılıklardan dolayı akranlarına göre farklı olduğunu ortaya koymuştur. Göçmen öğrencilerin yaşadığı zorluklar ve okuduğunu kavrama yeteneğinin zayıf olması, öğrenme süreçlerinin kesintiye uğramasına neden olabildiğini ifade etmektedir. Bir diğer araştırmacı, öğretmenlerin karşılaştığı sorunlara ilişkin müfredat farkına dikkat çekilmiştir. Yavuz ve Mızrak (2016), müfredatta birtakım düzenlemeler yapılmasının yarar sağlayacağı ifade etmiştir.

Araştırmaya katılım sağlayan yönetici ve öğretmenlerin ortak kararı göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerin okula uyum sürecinde öncelikle dil, iletişim problemleri, sınıf denkliliği ve öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimin verilmesi yönünde çalışmalar yapılması şeklinde belirtilmiştir. Bu çalışmalar ile eğitimcilerin, öğrencileri bireysel tanıma imkânlarının artacağı ifade edilmiştir ve öğretmenlerin bu öğrencilerin dil, iletişim ve uyumdan kaynaklı eğitim ihtiyaçlarını karşılayabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu öğrencilerin bir yıl hazırlık sınıflarında okutulması ya da uygun okullarda ders görmelerinin sağlanmasının önemi belirtilmiştir. “Yapılan çalışmada dil sorununun sınıf ortamını olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Araştırmanın bu bulgusu, Erdoğan (2014), tarafından yapılan çalışmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Dil eğitimi, mülteci çocukların eğitiminde önemli bir fark oluşturmaktadır. Yabancı öğrencilerin sosyal ortamlarda kendilerini ifade edemeden dolayı gruplaşması

yalnızlaşmasına neden olduğu gibi veya hırçın tanıklar göstererek şiddet eğilimi gibi olumsuzluklar yaşadıkları belirtilmiştir.

“Öğrenme Sürecindeki Problemler, Başar, Akan ve Çiftçi (2018, s.1575); mülteci öğrencilere yönelik bir mevzuatın olmaması bu öğrencilere karşı alınabilecek tedbirleri de engellediği belirtilmiştir. Mevzuat eksikliğinden dolayı okula devamsızlık problemi olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre eğitim gören bireylerin, göç ettikleri ülkede karşılaştığı başlıca sorunlar içinde dil ve iletişim sorunları; dil bilmemesinden kaynaklanan sorunlar olduğu belirtilmiştir. Türkçeyi anlamama, Türk arkadaşları ile iletişim kuramama, okul ortamında kendi uyruğuna sahip bireylerle gruplaşması, eğitimcilerin velilerle iletişim kuramamasıdır. Türk öğrencilerin iletişim sorunlarının nedeni ise yabancı uyruklu arkadaşlarını anlayamama ve onlarla dil bariyerini aşamama, yabancı uyruklu öğrencilerle kültür farklılığı nedeniyle iletişim kuramama. Yaşam sürdürdüğü toplumun, dilini anlamakta ve konuşmakta sınırlanan, ihtiyaçlarını ve isteklerini ifade etmede problem yaşayan öğrencilerin gruplaşma eğilimi gösterip okul ortamında ya çok sessiz ya da çok hırçın davranışlarda bulunmalarından kaynaklanan sorunlar yaşandığı belirtilmiştir. Okul ortamında bu öğrencilerin gruplaşarak şiddet eğilimlerinin olduğu belirtilmiştir. Şiddet sorununun çözümsüzlüğü durumunda diğer öğrencilerin de etkilendiği vurgulanmış ve bu durumun toplum yapısını olumsuz etkileyeceği yönünde görüşler belirtilmiştir. Çözüm önerileri temalandırıldığında öğretmene yönelik, dil sorununa yönelik, uyum ve iletişim sorununa yönelik öneriler belirtilmiştir. Hizmet içi eğitimin önemi vurgulanmıştır. Belirlenen sorunların çözümlerinin başında öğretmen eğitimi ve bilgilendirilmeleri geldiği sonucu belirtilmiştir. “Öğretmenlerin duyarlılıklarının artırılması, konuya olan farkındalıklarının artması için öğretmenlerin çeşitli eğitimler ile desteklenmeleri gerektiği” belirtilmiştir. Sakız (2016) Hizmet içi eğitimlerin il Milli Eğitim Müdürlüklerin çalışmaları ile yapıldığı tespit edilmiştir.

“Eğitim sistemlerinin temel işlevleri etkin olarak yerine getirebilmesi, sistem içerisinde yer alan öğretmenlerin niteliğine bağlanmıştır. Bu sebeple bir ülkede eğitimle ilgili konuları iyileştirmek, öncelikle öğretmen niteliklerini geliştirmek olduğu ifade edilmiştir (MEB, 2017).Dönemin Milli eğitim Bakanı Prof. Dr. Z. Selçuk (2018) öğretmenlere gönderdiği mektubunda: ‘Günümüz dünyasında kişilere atfedilen değer, insanlara duyulan saygı, aslında çalıştıkları kuruma verilen değer ve saygı ile doğru orantılıdır. Eğitimde yapılan her çalışmanın temelinde evlatlarımız vardır.’ İfadesiyle göçmen bireylerin eğitiminde, öğretmenlerin hoşgörüsünün önemine ve mesleki yeterlilik düzeylerine dikkat çekilmiştir. Özellikle hizmet içi eğitimde farklı koşullarda bulunan bireylerin eğitilmesi konusunda öğretmenlere destek verilmesi gerektiğini savunulmuştur..

Ayrıca bu öğrencilere yönelik olarak, Avrupa standardına uygun eğitimlere tabii tutulmaları belirtilmiştir. Bu bağlamda, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin tüm ülke kültüründe kaynaşmaya sorunların çözümü için faydalı olacağı görülmüştür. Her anlamda bir arada olabilmenin önemine dikkat çekilerek, yapılan etkinliklerin ve bazı derslerin bu öğrencilerde aidiyet duygusu oluşturduğunu ve diğer Türk öğrencilerle bir araya getirdiklerini belirtirler.

Yaptığımız çalışma sonucu ile yapılan çalışmalar incelenip, farklı bir ülkede yaşam sürdürmek durumunda kalan öğrencilerin, gelecek nesillere etkisi söz konusu olduğu belirtilmiştir. Bu öğrencilerin öğrenme örgütü içinde katılım oranı yükseldikçe okul ikliminin olumlu yönde ilerleyerek, toplum yapısındaki pozitif değişim gözlemlenen olumlu değişimlerden olacağı belirtilmiştir. Çalışmaların sürdürülebilir olması için öncelikle göçmen

ve yabancı uyruklu öğrencilerin okul ortamına uyum süreci ve devam sorunlarının çözümlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer ikinci aşamada öğretmenlerin hizmet içi alması gerektiğidir. Bu öğrencilere yönelik öğrenme ortamlarını göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerin özellikleri dikkate alınarak düzenlemeleri gerekmekte olduğu belirtilmiştir. Düzenlenen etkinliklerin yabancı uyruklu bireylerle birlikte diğer öğrencilerin sosyal ve akademik başarılarını ilerletecek düzeyde planlanması gerektiği belirtilmiştir. Bu yorucu çalışmalar sırasında öğretmenlerin hizmet içi çalışmaları ile mesleki ve kişisel olarak güçlendirilmeleri önemi tespit edilmiştir. Her ne sebep olursa olsun, yaşadığı ülkeyi ya da şehri değiştirmek durumunda kalan bireylerin eğitim haklarının korunması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerin akademik başarıya ulaşarak toplumda kendilerini kabul ettiren bireyler olması gerektiği belirtilmiştir. Bu alanda yapılan çalışmalarda en önemli role sahip olan meslek grubu öğretmenlerdir. Öğretmenlere yeterli imkân sağlandığında; göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerin dil, iletişim ve uyum sorununa, okula ortamı kurallarına ve okula devam sorununa kalıcı çözümler getirildiğinde, göçmen ve yabancı uyruklu bireylerin okul ortamına, bulunduğu çevreye ve kendi hayatına olumlu başarılar sergileyeceği, geleceğe atılan adımlara daha uyumlu daha başarıyla gerçekleştirebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Kaynakça

- Akıncı, B., Nergiz, A. & Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 58-83.
- Aydın, D., Şahin, N. & Akay, B. (2017). Göç olayının çocuk sağlığı üzerine etkileri. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*, 7(1), 8-14.
- Alagöz, S. B., & Geçgil, T. (2016). *Türkiye'deki yabancı öğrenci sorunlarının tanımlanması ve çözüm önerileri*. In proceedings of the 2nd International Congress on Applied Sciences: Migration, Poverty and Employment, 23-25 September, (pp. 494-502). Konya, Turkey. <http://www.uubk2016.org/en/home/> internet adresinden alınmıştır.
- Amnesty International (2009). *İki arada bir derede*. London: Peter Benenson House. <https://multeci.org.tr/wp-content/uploads/2021/09/Turkiyede-Multecilere-Koruma-Saglanmiyor>
- Antalya Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü 2010-2014 Stratejik Planı*. <https://docplayer.biz.tr/3106090-T-c-antalya-valiligi-il-milli-egitim-mudurlugu-2010-2014-stratejik-plani-guncellenmis-strateji-gelistirme-subesi.html>.
- Boubtane, E., Coulibaly, D. & Rault, C. (2013). Immigration, Unemployment, and GDP in the Host Country: Bootstrap Panel Granger Causality Analysis on OECD Countries. *Economic Modelling*, 33, 261-269.
- Borlat, C. (2019). 1989 zorunlu göçü, göçmenlerin sosyal entegrasyonu: Çanakkale Şirinköy Bulgaristan göçmenleri üzerine bir araştırma [1989 forced migration, social integration of immigrants: Çanakkale Şirinköy A study on Bulgarian immigrants]. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi [Unpublished Master's Thesis]). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bosch- Supan, A. (1987). The Role of Education: Mobility Increasing or Mobility Impeding? *NBER Working Paper* No: 2329.

- Baker, R. (2011). *The Great Migration's Impact on the Education of Southern-born African Americans*.
<http://isites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic881224.files/Baker%20The%20Great%20Migration%20and%20Schooling.pdf>.
- Başar, M., Akan, D., & Çiftçi, M. (2018). Mülteci Öğrencilerin Bulunduğu Sınıflarda Öğrenme Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar. *Kastamonu Education Journal*, 26(5), 571-1578. doi:10.24106/kefdergi.427432
- Çakır, M. (2013). İnternet Haberciliğinde Yasadışı Göç Sorunu (Ocak 2011- Nisan 2012). *Online Academic Journal of Information Technology*, 4(12), 105-124.
- Deniz, A. & Özgür, E.M. (2010). Rusya'dan Türkiye'ye Ulusaşırı Göç: Antalya'daki Rus Göçmenler. *Ege Coğrafya Dergisi*, 19 (1), 13-30.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Erdoğan, M. M. (2014). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum araştırması*. Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi.
- Faist, T. (2003). *Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar*. (Çev. A.Z. Gündoğan ve C. Nacar). Bağlam Yayınları. İstanbul.
- Gün, Z. (2006). Psikolojide, Göç Çalışmalarındaki Metodolojik Problemler ve Çözüm Önerileri. *Türk Psikoloji Bülteni*, Temmuz, 12(38), 27-41.
- Güler, A. (2021). *Göç Olgusunun Çok Boyutlu Etkileri ve Türkiye'ye Yansımaları*, 218.
- Kirmayer, L. J., Narasiah, L., Munoz, M., Rashid, M., Ryder, A. G. & Guzder, J. (2011). The Canadian Collaboration for immigrant and refugee health. *Canadian Medical Association Journal*, 183, 959-967.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Levent, F. & Çayak, S. (2017). Türkiye'de Suriyeli öğrencilerin eğitime yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (27), 21-46.
- Martín- Pastor, E., González-Gil, F., Riö, C. J., Robaina, N. F., & Caströ, R. P. (2013). Influence of immigrant students' skills in their teaching and learning process. *Procedia-PISA Bülteni*.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2014). *Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri*.
http://mevzuat.meb.gov.tr/html/yabyonegiogr_1/yabyonegiogr_1.html.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2017). *Suriyeli öğretmenlerin eğitici eğitimi*.
<http://oygm.meb.gov.tr/www/suriyeli-ogretmenlerin-egitici-egitimi/icerik/382#>.
- Pattön, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün & B. Demir, Çev.). Peğem Akademi Yayıncılık.
- Şimşir, Z. & Dilmaç, B. (2018). Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri [Problems faced by teachers in schools where foreign students are educated and their solution suggestions]. *Elementary Education Online*, 17(3), 1116-1134.
<http://dx.doi.org/10.17051/ilkonline.2018.419647>.

- Sakız, H. (2016). Göçmen çocuklar ve okul kültürleri: Bir bütünleştirme önerisi. *Göç Dergisi*, 3(1), 65- 81.
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2013). *Turizm istatistikleri 2000-2010, giriş yapan yabancı vatandaşlar*. http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=51&ust_id14.
- Uzun, E. M., & Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 72-83.
- Ulukan, N. C. (2013). Göçmenler İçin Kaçış Yok: *Göç Politikaları ve Göçmen Emeği. Eğitim, Bilim, Toplum Dergisi*, 11(44), 32.
- Ünal, S. (2014). Türkiye'nin beklenmedik konukları: "Öteki" bağlamında yabancı göçmen ve mülteci deneyimi. *Journal of World of Turks*, 6(3), 66.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde bilimsel araştırma yöntemleri* (9. Bas.). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yavuz, Ö., & Mızrak, S. (2016). Acil durumlarda okul çağındaki çocukların eğitimi: Türkiye'deki Suriyeli mülteciler örneği. *Göç Dergisi*, 3(2), 175-199.
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası göç: Çeşitleri, nedenleri, etkileri, *Turkish Studies, International Peridical For The Languages. Literature and History of Turkish or Turkic Volume*, 9(2), 1694.